

Політика для людей: як стати свідомими громадянами

28 листопада 2019 року в Інституті законодавства Верховної Ради України відбулася презентація перекладу на українську мову книги відомого дослідника демократії у США, промоутера народовладдя та розвитку громад Девіда Метьюза «Політика для людей: як стати свідомими громадянами». У ній автор узагальнює досвід залучення широких верств громадян до вирішення різноманітних проблем, що постійно виникають перед американським суспільством, постають перед окремими громадами, містами чи штатами.

Спираючись на досвід своїх співвітчизників, Девід Метьюз доводить, що політики також треба вчитися. Він вважає, що там де це усвідомлюють раніше, справи як правило кращі. Чи може бути успішною політика без участі людей, без громадян? Відомо, що так – може бути. Це – авторитарна політика, олігархічна політика. Але будучи переважно успішною для тих, хто її здійснює – для автократа чи олігархів, вона залишає поза політикою більшість громадян, позбавляючи їх найменшої можливості самостійно впливати на життя як своєї громади, так і кожного громадянина зокрема.

У своїй книзі Девід Метьюз говорить про те, що розбудова демократії та її ефективне функціонування – складна проблема не лише для молодих держав, як от Україна, вона постійно актуальна для всіх без винятку демократичних країн. Держава, де більшість громадян перестає брати активну участь у політиці, або позбавлена такої можливості, перетворюється на слухняне населення. Населення такої держави не може самостійно турбуватися про свій добробут і досягати економічного успіху, у таких державах незначна меншість, яка бере участь у політиці, перерозподіляє добробут нації на свою користь і користь своїх дітей.

Книга Девіда Метьюза «Політика для людей» – дивним ділом є одночасно і симптомом проблеми – у ній ідеться про відсторонення і самовідсторонення громадян від вирішення проблем, і ліками, які дослідник і

державний діяч із величезним практичним стажем пропонує вживати, щоб повернути громадян у політику, а політику повернути громадянам, зробивши їх тим самим творцями демократичної держави.

Аналізуючи сучасний стан громадянського суспільства в Україні та участі громадян у здійсненні народовладдя, академік НАН України Олександр Копиленко зазначив, що справжня легітимність законодавчого урядування може виникнути лише через його схвалення усіма членами суспільства. Для цього неминуче потрібне попереднє публічне обговорення, яке підтверджує відкритість суспільства та його егалітарність, виховує чесність в аргументації та критичність мислення.

На думку члена-кореспондента НАН України Євгена Бершеди, щоб виправити ситуацію і залучити громадян до вирішення загальнодержавних і місцевих проблем, теоретики і практики громадянської освіти, учителі, громадські активісти повинні намагатися повернути демократію народу. Звичайно, не всім це подобається і не всі розуміють глибину проблеми, але прихильники демократії вважають, що справжня легітимність законодавчого урядування може виникнути лише через його попереднє публічне обговорення, відкритість суспільства, терпимість до чужої думки, готовність корегувати свою первісну позицію на підставі появи в процесі обговорення «кращого аргументу».

Доктор історичних наук, професор Іван Мищак привернув увагу до того, що в історії нашого народу було чимало періодів, коли громадяни брали активну участь у здійсненні народовладдя. Це і міські віча у часи України – Руси, і козацькі ради, і так звані чорні ради, і наради ремісничих цехів чи братчиків, і запровадження по всій тогочасній Україні магдебурзького права, яке передбачало, зокрема, постійні зібрання громадян і вибори міських урядовців.

Заслужений юрист України Тарас Скомороха проаналізував сучасний зарубіжний досвід. Він зазначив, що різні спільноти досягли видимих успіхів

в облаштуванні свого життя саме там, де було знайдено дієвий спосіб шукати і знаходити баланс між тим, що має робити громада і громадяни, і що має робити держава. Виявляється, що там, де люди схильні до послуху державі, а отже, виявляють пасивність та очікують патерналістської опіки від неї, як правило, спостерігається стале відставання. А там, де громадяни активні й не байдужі в облаштуванні свого життя і у громаді, і у державі, вони мають більш безпечне життя, достатньо ефективне медичне обслуговування, хороші школи, гарні дороги тощо.

Підводячи підсумки обговорення, учасники дискусії висловили сподівання, що читачі належним чином оцінять вже перевірений досвідом підхід до відродження народовладдя, так детально проаналізований й ілюстративно представлений у книзі, його буде поширено і запроваджено в Україні.